

### MOLIYAVIY SIYOSATNING NAZARIY ASOSLARI

*Turdiboyev Murodbek Karim o'g'li*

*Alfraganus Universitety*

*Iqtisodiyot fakultiteti talabasi*

*Telefon: +998941982894*

*murodbekkarimov007@gmail.com*

**Annotatsiya:** Ushbu tezisdagi moliyaviy siyosatning iqtisodiy mazmuni va uning nazariy asoslari tahlil qilinadi. Moliyaviy siyosatning iqtisodiy mazmuni mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga ta'sir qiluvchi davlatning moliyaviy resurslarini boshqarish va ularni to'g'ri taqsimlashga qaratilgan siyosat sifatida tushuniladi. Tezishda moliyaviy siyosatning asosiy tushunchalari, nazariy asoslari, uning iqtisodiy jihatlari va rivojlanishning istiqbollari keltirilgan. Shuningdek, moliyaviy siyosatni amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolar va ularga yechishga qaratilgan takliflari muhokama qilinadi.

**Kalit so'zlar:** Davlat, moliya, siyosat, iqtisodiyot, pul kredit. Siyosati, fiskal siyosat, pul kredit siyosati.

Moliyaviy siyosat davlatning boshqaruv tizimidagi iqtisodiy munosabatlarining vositachisi hisoblanadi. U davlatning moliyaviy resurslarini samarali boshqarishda taqsimlash va qayta taqsimlash ishlarini amalga oshiradi. Shu bilan mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, inflyatsiya va ishsizlik kabi omillarga o'z ta'sirini o'tkazadi. Shuningdek, jamiyatni ijtimoiy iqtisodiy rivojlanishini rag'batlantirishga qaratilgan siyosatni olib boradi.

Moliyaviy siyosatning ikki funktsiyasini ko'rib chiqsak, unda: avvalo, fiskal siyosatda markaziy bo'g'inida qatnashadi, so'ngra pul-kredit siyosatida davlatga tegishli amallarini bajaradi.

Fiskal siyosat bu davlatning byudjeti pul resurslari bilan ta'minlash orqali mamlakatning iqtisodiy faoliyatni tartibga solish, shuning barobarida soliqlar, yig'implarni tartibga solish va taqsimlash jarayonida xarajatlarni boshqarishni tartibga soladi. U mamlakatning iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishining maqsadli yo'nalishlarini belgilaydi.

Mamlakatning pul-kredit siyosatini markaziy bank o'zining moliyaviy vositalari orqali amalga oshiradi. Ushbu siyosat orqali pul massasini jilovlash orqali inflyatsiyani nazorat qiladi, foiz stavkalarini belgilash natijasi pulning qiymatini belgilaydi. Pul-kredit siyosati iqtisodiyotda pulga umumiy talabni boshqarish va inflyatsiyaning oldini olishga yordam beradi.

Moliyaviy siyosatning samarali amalga oshirilishi uchun davlatning iqtisodiy sharoitlari, moliya institutlarining ishonchliligi, iqtisodiy rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlari va xalqaro iqtisodiy vaziyatni hisobga olish zarur. Moliyaviy siyosatni amalga oshirishda hukumatning iqtisodiy strategiyasini belgilash, iqtisodiyotni tahlil qilish va uzoq muddatli rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish muhimdir. Buning uchun davlat moliya resurslarini samarali boshqarish va ularni ijtimoiy ehtiyojlarga yo'naltirishda o'zining asosiy funksiyalarini amalga oshirishi kerak.

Moliyaviy siyosatning samaradorligini ta'minlashda, davlatning iqtisodiy maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan moliyaviy infratuzilma va mexanizmlar yaratish muhim ahamiyatga ega. Masalan, byudjet tizimining shaffofligi, soliqqa tortish tizimi, kredit va investitsiya muhitining rivojlanishi moliyaviy siyosatni amalga oshirishning asosiy shartlaridir.

Shuningdek, moliyaviy siyosatning muvaffaqiyatsiz amalga oshirilishi ko'plab iqtisodiy muammolarga olib kelishi mumkin. Bunga misol sifatida ortiqcha soliq yuklamalari, budjet defitsiti, inflyatsiyaning oshishi yoki iqtisodiy inqiroz holatlarini keltirish mumkin. Moliyaviy siyosatni to'g'ri amalga oshirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va xalqaro iqtisodiy

integratsiyani rag'batlantirish uchun hukumatning moliyaviy resurslarni boshqarishdagi o'zgaruvchan yondoshuvi zarur.

Moliyaviy siyosatning iqtisodiy mazmuni va nazariy asoslari bo'yicha tahlilni davom ettirganimizda, davlatning moliyaviy siyosatni amalga oshirishdagi muvaffaqiyati nafaqat uning fiskal va pul-kredit siyosatini samarali boshqarishiga, balki iqtisodiy sharoitlarga ham bog'liq ekanligini ko'rish mumkin. Moliyaviy siyosatni to'g'ri amalga oshirish uchun iqtisodiy tizimning turli sohalarida integratsiyalashgan yondoshuvlar va o'zaro muvofiqlashtirilgan strategiyalar darkori.

Birinchi navbatda, moliyaviy siyosatning integratsiyalashgan yondoshuvini tahlil qilamiz. Davlatning fiskal siyosati va pul-kredit siyosatining bir-biri bilan uzviy bog'liqligi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Masalan, soliqlarning ortishi va davlat byudjeti daromadlarining oshishi fiskal siyosatning samarali amalga oshirilishini ko'rsatadi. Biroq, agar markaziy bank pul-kredit siyosatini noto'g'ri boshqarsa, masalan, pul massasi haddan tashqari ko'paysa, inflyatsiya darajasi oshib ketishi mumkin. Shu tarzda, fiskal va pul-kredit siyosatining uyg'unlashishi iqtisodiy barqarorlikni saqlab qolish uchun juda muhimdir.

Moliyaviy siyosatning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri shuningdek, davlatning iqtisodiy integratsiya jarayonlariga, xususan, xalqaro moliyaviy tashkilotlar va tashqi investorlar bilan hamkorligiga bog'liq. Xalqaro miqyosda moliyaviy siyosatning amaliyoti va muvaffaqiyati davlatning moliyaviy tizimi, valyuta kursi va tashqi savdo balansi bilan bog'liq. O'zbekistonda moliyaviy siyosatni takomillashtirish uchun xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik o'rnatish, mamlakatning xalqaro moliya bozorlariga integratsiya qilinishi zarur. Ushbu jarayon mamlakatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashga, tashqi qarzlarni optimallashtirishga va barqaror iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Yana bir muhim omil – davlatning moliyaviy siyosatni amalga oshirishda yuzaga keladigan o'zgaruvchan sharoitlarga tez moslashish qobiliyatidir. Bozor iqtisodiyotida iqtisodiy vaziyatning doimiy o'zgarib turishi, masalan, global inqirozlar, inflyatsiyaning oshishi yoki sanoat sektori qiyinchiliklarga duch kelishi davlatni tezkor qarorlar qabul qilishga majbur etadi. Shuning uchun, moliyaviy siyosati moslashuvchan bo'lishi kerak. Masalan, inflyatsiya darajasi ortsa, markaziy bank foiz stavkalarini oshirishi yoki pul-kredit siyosatini qattiqashtirishi mumkin. Shu bilan birga, iqtisodiy o'sish sustlashsa, fiskal siyosat orqali davlat xarajatlari oshirilishi va soliq imtiyozlari taqdim etilishi mumkin.

Bundan tashqari, moliyaviy siyosatni amalga oshirishda davlatning ijtimoiy mas'uliyati ham muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy soha, xususan, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlari moliyaviy siyosatning ajralmas qismi bo'lib, ularni rivojlantirishda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan mablag'lar taqsimlanadi. Shuningdek, moliyaviy siyosat ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Davlat tomonidan taqdim etiladigan ijtimoiy xizmatlar va yordamlar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, jamiyatdagi eng zaif guruhlarni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy barqarorlikni saqlab qolish uchun muhim vosita hisoblanadi.

Moliyaviy siyosatning amaliy jihatlarini tahlil qilishda, uning samaradorligini ta'minlash uchun davlatning iqtisodiy boshqaruv tizimi, shaffoflik va korrupsiyaga qarshi kurash zarurligini ham hisobga olish kerak. Davlat moliyasining shaffofligi, soliqlarni yig'ish tizimi va byudjet xarajatlarining samaradorligi moliyaviy siyosatning muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Shu bilan birga, korrupsiyaga qarshi kurashish va moliyaviy boshqaruvni yaxshilash uchun xalqaro tajribalardan foydalanish zarur.

Moliyaviy siyosatning iqtisodiy mazmuni va nazariy asoslarini chuqurroq tahlil qilish, uning samarali amalga oshirilishi uchun ilg'or texnologiyalar va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini qo'llash zarurligini ko'rsatadi. Davlatning moliyaviy siyosati iqtisodiy barqarorlik

va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda katta rol o'ynaydi.

Moliyaviy siyosatning iqtisodiy mazmuni davlatning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi rolini belgilaydi. Uning nazariy asoslari fiskal va pul-kredit siyosatiga asoslanib, davlatning moliyaviy resurslarini samarali boshqarish va taqsimlashga qaratilgan. Moliyaviy siyosatni amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etish uchun samarali boshqaruv tizimi va iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Foydalanilgan nazariy metodlar va amaliy yondoshuvlar orqali davlat iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi, inflyatsiyani kamaytirishi va iqtisodiy barqarorlikni saqlab qolishi mumkin.

### **Xulosa**

Moliyaviy siyosatning nazariy asoslari iqtisodiyotni boshqarish va uning barqarorligini ta'minlash maqsadida davlat tomonidan amalga oshiriladigan iqtisodiy choralar va usullarni o'z ichiga oladi. Bu siyosatni samarali amalga oshirish iqtisodiyotning turli sohalarini nazorat qilish va muvozanatni saqlashga imkon beradi. Moliyaviy siyosatning nazariy asoslarini tushunish va uning iqtisodiyotni boshqarishdagi o'rnini aniqlashga imkon yaratadi.

Moliyaviy siyosatning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri shuningdek, davlatning iqtisodiy integratsiya jarayonlariga, xususan, xalqaro moliyaviy tashkilotlar va tashqi investorlar bilan hamkorligiga bog'liq.

Moliyaviy siyosatning iqtisodiy mazmuni davlatning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi rolini belgilaydi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Xo'jaev, S. (2015). "Moliyaviy siyosatning nazariy asoslari." Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
2. Nizomiddinov, M. (2018). "Moliyaviy siyosat va uning iqtisodiy ahamiyati." Toshkent: O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanish.
3. O'ralov, F. (2017). "Fiskal siyosat va uning ta'siri." Tashkent: Iqtisodiy bilimlar markazi.
4. Kamburov, R. (2016). "Pul-kredit siyosatining rivojlanishiga ta'siri." Toshkent: Moliya va iqtisodiyot.